

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка
«02» березня 2020 року (Протокол №8)

Голова Вченої ради

Л.В. Губерський
Л.В. Губерський

Введено в дію наказом ректора

№ *196-32* від «*10*» *березня* 2020 року

Концепція вивчення іноземних мов студентами неспеціальних факультетів/інститутів Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ВСТУП

Світові інтеграційні процеси в усіх галузях наукової, технічної та промислової діяльності змінюють умови комунікації в межах професійного середовища, що підвищує роль іноземних мов як засобу обміну інформацією та спілкування з закордонними колегами і партнерами.

Розроблення нової Концепції вивчення іноземних мов студентами неспеціальних факультетів/інститутів Київського національного університету імені Тараса Шевченка (далі – Концепція) обумовлено змінами в національній системі вищої освіти в Україні, пов'язаними з:

- процесом інтеграції України до європейського освітнього простору, що потребує приведення параметрів викладання й вивчення іноземної мови в закладах вищої освіти відповідно до Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти;
- реалізацією Концепції викладання іноземних мов у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка, Стратегічного плану розвитку Київського національного університету імені Тараса Шевченка на період 2018–2025 рр. у контексті національної стратегії просування інтересів України у світовому інформаційному просторі (Стратегія сталого розвитку «Україна–2020»);
- необхідністю забезпечення професійних потреб студентів на рівні, що відповідає очікуванням роботодавців;
- заохоченням до навчання впродовж усього життя та самостійності у вивченні мов.

Концепцію розроблено з урахуванням проекту Концептуальних засад державної політики щодо розвитку англійської мови у сфері вищої освіти, згідно з яким до 2025 року випускники українських університетів матимуть рівень володіння іноземною мовою, що дозволить їм повноцінно й адекватно брати участь в освітньому та професійному житті як на національному, так і на

міжнародному рівнях (випускники всіх рівнів мають володіти англійською мовою на рівні не нижче B2) [2].

Метою нової Концепції є створення умов для забезпечення професійно орієнтованих мовних потреб студентів, що навчаються за різними освітніми програмами, підвищення їхньої академічної мобільності та конкурентоспроможності на національному і міжнародному рівнях.

Сучасні вимоги до освітніх і професійних складових підготовки фахівця, що визначаються стандартами вищої освіти, орієнтуються на міжнародні вимоги щодо набору відповідних фахових і загальних компетентностей. Саме тому іноземна мова має входити до переліку обов'язкових компонентів усіх освітніх програм Київського національного університету імені Тараса Шевченка (далі – Університет) за першим, другим і третім рівнями вищої освіти.

РІВНЕВІ ОРІЄНТИРИ

Для визначення цільового рівня володіння іноземною мовою (далі – РВМ) в Концепції використовується стандартна рамка, визначена Загальноєвропейськими рекомендаціями з питань мовної освіти [5]:

Елементарний користувач	– Інтродуктивний
	– Середній
Незалежний користувач	– Рубіжний
	– Просунутий
Досвідчений користувач	– Автономний
	– Компетентний

Згідно з європейськими стандартами володіння мовою, мінімально прийнятним РВМ для **бакалавра** є B2 (Незалежний просунутий користувач). Разом з усіма іншими професійними вміннями, випускник з РВМ B2 має бути здатним ефективно спілкуватися іноземною мовою у професійному середовищі, щоб:

- обговорювати навчальні та пов'язані зі спеціальністю питання для того, щоб досягти порозуміння зі співрозмовником;
- готувати публічні виступи з галузевих питань, застосовуючи відповідні засоби вербальної комунікації та адекватні форми ведення дискусій і дебатів;
- знаходити нову текстову, графічну, аудіо- та відеоінформацію, що міститься в іншомовних галузевих матеріалах (як у друкованому, так і в електронному варіантах), користуючись відповідними пошуковими методами і термінологією;
- аналізувати іншомовні джерела інформації для отримання даних, що є необхідними для виконання професійних завдань і прийняття професійних рішень;
- писати професійні тексти і документи іноземною мовою з галузевих питань;
- писати ділові та професійні листи, демонструючи міжкультурне розуміння та попередні знання у конкретному професійному контексті;
- перекладати іншомовні професійні тексти українською мовою, користуючись двомовними термінологічними словниками, електронними словниками та відповідним програмним забезпеченням [1].

Для успішного вивчення курсу іноземної мови за професійним спрямуванням вихідний РВМ студента має бути не нижче В1+ [1]. Цільовий рівень володіння іноземною мовою (В2) забезпечує академічну й професійну мобільність фахівця і є рекомендованим для вступу до магістратури.

Для **магістра** цільовим РВМ є В2+, що забезпечує ефективне функціонування випускника в академічному та/або професійному середовищі.

Водночас, згідно з результатами нещодавніх досліджень [2; 3; 4] поточного стану вивчення та використання англійської мови в Україні, однією з ключових перешкод на шляху формування цільових РВМ у закладах вищої освіти РВМ вступників на навчання на бакалаврський рівень є недостатнім. Так, хоча цільовий рівень володіння англійською мовою серед випускників шкіл відповідно до чинних навчальних програм з іноземних мов [6] становить не нижче В1, значна кількість випускників шкіл не досягають зазначеного рівня, внаслідок чого до системи вищої освіти часто потрапляють абітурієнти з низьким вхідним РВМ. В Університеті, зокрема, за результатами ректорської контрольної роботи з іноземної мови, яка щороку проводиться серед студентів 1-их курсів усіх факультетів/інститутів, кількість студентів із недостатнім РВМ складала у середньому: 2019 р. – 25%; 2018 р. – 22%; 2017 р. – 35%.

Для розв'язання проблеми так званої «мовної нерівності» вступників, забезпечення ефективності здобуття вищої освіти та досягнення цільового рівня володіння англійською мовою серед випускників не нижче В2 у спільному проєкті Концептуальних засад державної політики щодо розвитку англійської мови у сфері вищої освіти [2] МОН України та Британська Рада рекомендують:

- визначити компетентність з володіння іноземною (англійською) мовою обов'язковою **на рівні В2** для всіх спеціальностей бакалаврського рівня, **на рівні В2+** з академічним компонентом для всіх спеціальностей магістерського рівня та **на рівні В2+** з академічним компонентом для докторів філософії;
- забезпечити додатковий курс мовної підготовки для вступників з недостатнім РВМ (6-12 кредитів ЄКТС);
- на рівні бакалавра запроваджувати обов'язковий курс іноземної мови за професійним спрямуванням, паралельно пропонуючи додаткові/факультативні курси іноземної мови для загальних цілей для досягнення цільового рівня В2.

СТРУКТУРНА СХЕМА ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ КОМУНІКАЦІ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ

Для встановлення вхідного РВМ серед студентів, що вступили на навчання за освітніми програмами бакалаврського рівня, проводиться діагностичне тестування, результати якого визначають структурну конфігурацію та змістове наповнення навчальних курсів іноземної мови.

Для досягнення випускниками Університету цільового рівня володіння іноземною мовою на кожному з рівнів вищої освіти рекомендовано включити до освітніх/освітньо-наукових програм відповідний набір навчальних дисциплін. На першому (бакалаврському) освітньому рівні на опанування курсу «Іноземна мова за професійним спрямуванням» з **різним наповненням залежно від РВМ** відводиться не менше ніж 17 кредитів ЄКТС (рекомендована мінімальна кількість кредитів на 1 та 2 роках навчання – 8 і 4 відповідно), курс викладається з 1 по 7 семестр і завершується іспитом. За умов достатнього РВМ студентів 1-го курсу

(B1 для бакалаврського рівня) програма іншомовної підготовки може здійснюватися за такою схемою:

Рівень вищої освіти	Компонента освітньої програми (дисципліна)	Семестр	Кредити ЄКТС	Годин практичних занять на рік
I (бакалаврський) освітній рівень	<i>Іноземна мова (загальний курс із професійно-орієнтованою змістовою складовою не менше 25%, рівень B1+)</i>	I-II	8	120
	<i>Іноземна мова за професійним спрямуванням (рівень B1+/ B2)</i>	III-IV	4	60
	<i>Іноземна мова за професійним спрямуванням (рівень B2)</i>	V-VI	2	30
	<i>Іноземна мова для академічних цілей (рівень B2)</i>	V-VI	2	30
	<i>Іноземна мова за професійним спрямуванням (рівень B2)</i>	VII	1	14
II (магістерський) освітній рівень*	<i>Іноземна мова за професійним спрямуванням, рівень B2+ (для освітньо-професійних програм) або Іноземна мова для академічних цілей, рівень B2+ (для наукових програм)</i>	I-II	6	60
III освітньо-науковий рівень (доктор філософії)*	<i>Академічне письмо англійською мовою (рівень B2+)</i>		6	34

Примітка: Опанування компетентностей професійної комунікації іноземними мовами здобувачами другого і третього рівнів вищої освіти може бути здійснено шляхом викладання іноземною (як правило, англійською) мовою обов'язкових фахових освітніх компонентів. Як обов'язкова форма контролю в робочих програмах цих освітніх компонентів повинна бути передбачена проектна робота (усна/стендова презентація, демонстрація матеріалів, доповідь, вистава тощо). Кожен 1 кредит ЄКТС дисциплін «Іноземна мова за професійним спрямуванням»,

«Іноземна мова для академічних цілей» та/або *«Академічне письмо англійською мовою»* може бути замінений на 1,5 кредити ЄКТС обов'язкової фахової дисципліни іноземною мовою викладання.

Якщо результати діагностичного тестування свідчать про недостатній РВМ (нижчий за В1), факультет/інститут пропонує студентам (на безоплатній основі, за рахунок спеціального фонду Університету) впродовж усього періоду навчання за освітньою програмою бакалаврського рівня (або до підтвердження рівня В1+ за результатами тестування) факультативний курс іноземної мови обсягом 60 годин практичних занять на навчальний рік. Підставою для планування факультетом/інститутом факультативних курсів іноземної мови та для допуску студентів до навчання на них є результати діагностичного тестування та/або ректорської контрольної роботи з іноземної мови серед студентів 1-го курсу та заява студента із зобов'язанням відвідувати заняття.

Додатково, для поступової адаптації до нових Умов прийому на навчання за магістерськими програмами [7], що передбачають незалежне вступне випробування (ЗНО) з іноземної мови, в навчальних планах для всіх студентів денної форми здобуття освіти за рівнем бакалавра на останньому семестрі випускного курсу запроваджується факультативний курс іноземної мови обсягом 30 годин практичних занять з підготовки до ЗНО.

Для забезпечення результативності практичних занять з іноземної мови, число студентів в навчальних групах нефілологічних факультетів Університету не може бути більше 15 осіб (крім факультативів, на які допускається формування груп обсягом до 25 осіб).

Зміст і (предметні) результати навчання кожного курсу **іноземної мови за професійним спрямуванням**, який розробляється викладачами кафедр іноземних мов, мають бути спрямовані на формування компетентностей і досягнення програмних результатів навчання, передбачених відповідною освітньою програмою. Для забезпечення релевантного змістового наповнення, що ґрунтується на якісному аналізі академічних потреб студентів, до розробки курсів іноземної мови за професійним спрямуванням рекомендується залучати провідних фахівців відповідного напрямку/гарантів освітніх програм.

У випадку, коли освітні стандарти чи інші нормативні документи передбачають іншу траєкторію формування компетентностей комунікації іноземними мовами в програмах і навчальних планах реалізуються вимоги відповідних нормативних документів.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ, НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНА ТА МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНА БАЗА

Методи викладання усього набору дисциплін з іноземної мови мають обиратися з урахуванням академічних і професійних потреб студентів, загальних і фахових компетентностей, що передбачено освітньою програмою, а також програмних результатів навчання. Перевага віддається методам, які характеризуються інтерактивністю та студентоцентричністю щодо підходів до навчання і сприяють автономії, залученню та мотивації студентів.

Особливу увагу варто приділяти проєктній роботі (усна/стендова презентація, демонстрація матеріалів, доповідь, вистава тощо), яка має переваги, зокрема: практична цінність кінцевого продукту, зосередженість на вивченні змісту,

наближеність до практичних завдань у справжньому професійному середовищі, спрямованість на самостійний розвиток пізнавальних здібностей студентів, високий мотиваційний потенціал.

При відборі навчальних матеріалів для загального курсу іноземної мови та мови для академічних цілей перевага віддається підручникам авторитетних міжнародних видань; рішення щодо вибору основного підручника ухвалюється на засіданні кафедри іноземних мов. Навчальні матеріали для курсів іноземної мови за професійним спрямуванням, як правило, розробляються викладачами відповідних кафедр на основі сучасних автентичних ресурсів, виходячи з академічних і професійних потреб студентів, з урахуванням рекомендацій провідних міжнародних експертів з методики викладання іноземної мови [3; 4] та провідних фахівців, залучених до відповідної освітньої програми.

Університет забезпечує студентам і викладачам доступ до високоякісних сучасних навчальних ресурсів (підручників міжнародних видань і електронних ресурсів), необхідних технічних/електронних засобів навчання та програмного забезпечення.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Програма з англійської мови для професійного спілкування (English for Specific Purposes: National Curriculum for Universities) / Г.Є.Бакаєва, О.А.Борисенко, І.І.Зуєнок, В.О.Іваніщева, Л.Й.Клименко, Т.І.Козимирська, С.І.Кострицька, Т.І.Скрипник, Н.Ю.Тодорова, А.О.Ходцева. – К.: Ленвіт, 2005 – 119 с.
2. Проект Концептуальних засад державної політики щодо розвитку англійської мови у сфері вищої освіти // <https://www.businesslaw.org.ua/konceptualni-zasady-derjavnoi-polityky-schodo-rozvytku-angliiskoi-movy/>
3. Bolitho, R. and West, R. (2017). The internationalisation of Ukrainian universities: the English language dimension. Kyiv: British Council. Available from http://www.britishcouncil.org.ua/sites/default/files/2017-10-04_ukraine_report_h5_en.pdf;
4. Borg, S. (2019). The Impact of the English for Universities Project on ESP and EMI in Ukrainian Higher Education: Final Report. Available from http://www.britishcouncil.org.ua/sites/default/files/efu_impact_report_final_version_26_feb_2019.pdf
5. Council of Europe (2001) *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching and Assessment*. Cambridge: Cambridge University Press.
6. Навчальні програми з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов, 10 –11 класи // <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-10-11-klas/2018-2019/inozemni-movi-10-11-19.09.2017.pdf>
7. Наказ МОН України № 1285 від 11.10.2019 Про затвердження Умов прийому на навчання до закладів вищої освіти України в 2020 році // <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/vstup-2020/2019/12/priyomunakaz11101912851203.pdf>